

[Organisatiennaam]

t.a.v. [naam]

Datum: 01-12-2022

Onderwerp: Uitnodiging hoofdtafel Landbouwakkoord

Geachte heer/mevrouw [achternaam],

Graag nodig ik u uit voor deelname aan de hoofdtafel van het Landbouwakkoord. De eerste bijeenkomst hiervan vindt plaats op maandag 5 december, van 10:00 tot 15:00 uur.

In deze brief zal ik kort ingaan op de aanleiding en het doel van het Landbouwakkoord. Tevens ga ik in op hoe partijen betrokken worden en schets ik de opzet van de eerste bijeenkomst. Tot slot volgt er aan aantal praktische opmerkingen. In de bijlage vindt u een aantal vragen die ik u graag verzoek te beantwoorden in aanloop naar 5 december.

Aanleiding en doel van het akkoord

De maatschappelijke opgaven van natuurherstel, water en klimaat raken de agrarische sector hard. Dit heeft tot onrust onder agrarische ondernemers geleid. Tegelijkertijd willen we in Nederland een sterke agrarische sector, nu en in de toekomst. Een belangrijke stap daar naartoe is het met de sector uitwerken van een duurzaam toekomstperspectief voor de landbouw. In lijn met de aanbevelingen van de heer Remkes heeft de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zich daarom voorgenomen om een Landbouwakkoord te sluiten met de sector.

Dit akkoord beschrijft de toekomstbestendige positie van de landbouw als strategisch belangrijke economische sector, producent van duurzaam voedsel en grondstoffen, beheerder van landelijk gebied en onmisbare factor voor een leefbaar platteland. Daarbij maken partijen in het akkoord afspraken over de ondersteuning en de (wettelijke) kaders die nodig zijn om deze positie te behouden, door een reëel verdienvermogen voor agrarische bedrijven in verschillende type gebieden mogelijk te maken. Daarnaast beschrijft het akkoord de wijze waarop de landbouwsector haar aandeel gaat leveren aan de grote opgaven van natuurherstel, water en klimaat. Met dit akkoord beoogt de minister ook een nieuwe stap te zetten in het herstel van vertrouwen tussen de (Rijks)overheid en de agrarische sector.

De minister heeft mij gevraagd het landbouwakkoordproces te begeleiden als onafhankelijk voorzitter. De minister is opdrachtgever van het Landbouwakkoord en eindverantwoordelijke voor het proces.

Betrokken partijen

Het Landbouwakkoord wordt gesloten door de hoofdtafel. Hierin zullen vertegenwoordigers van de agrarische sector, het ministerie van LNV, de provincies, ketenpartijen en natuurorganisaties plaatsnemen.

Tegelijkertijd moeten andere partijen bij het akkoord betrokken worden. Aan een brede landbouwtafel zullen meerdere vertegenwoordigers vanuit de agrarische sector plaatsnemen om input te leveren op het proces en het (concept)akkoord. Deze tafel komt elke 6 weken bij elkaar.

Daarnaast werken we ook met deeltafels. De precieze invulling hiervan stellen we samen vast, maar hier is er tevens ruimte voor deskundigen en belangenbehartigers van direct betrokken organisaties uit de agrarische sector, ketenpartijen en natuurorganisaties om op deelonderwerpen mee te werken. Tenslotte wordt ook een Reflectietafel gevormd, waarvoor onafhankelijke deskundigen worden uitgenodigd om gedurende het proces op een aantal moment te inspireren op de inhoud en de beoogde afspraken te toetsen. Daarom zoeken we naar een evenwichtige samenstelling met economische, ecologische en maatschappelijke expertise.

Aftrap proces Landbouwakkoord en proces in de komende weken

Het proces tot een gedragen akkoord begin ik graag op maandag 5 december aanstaande met een nadere kennismaking met elkaar en het bespreken van het proces dat we gaan doorlopen. We maken enkele procesmatige afspraken. De inhoudelijke verdieping volgt pas in een volgende ronde.

De agenda voor deze bijeenkomst ziet er als volgt uit:

Deel 1: Kennismaking met de groep

- a. Inleiding
- b. Eerste inventarisatie van de verwachte uitkomst gezien vanuit de deelnemende partijen (zie Voorbereiding)

Deel 2: Kennismaking met het proces en vervolgsafspraken

- a. Afspreken van spelregels
- b. Een procesvoorstel op hoofdlijnen
- c. Vervolgsafspraken

Nog voor de Kerst organiseer ik een tweede bijeenkomst waarin we de processtructuur vaststellen en opdrachten voor deeltafels formuleren. Daarnaast ben ik voornemens om de brede Landbouwtafel ook voor de Kerstvakantie bij elkaar te laten komen.

Vorbereiding praktische informatie 5 december

Om het eerste gesprek goed en vruchtbaar te laten verlopen vraag ik u dit voor te bereiden door uw antwoord op onderstaande vragen in maximaal twee A4 te formuleren en ter plekke beschikbaar te hebben. Het secretariaat van het Landbouwakkoord zal deze bijdragen gebruiken om de tweede bijeenkomst voor te bereiden. Op de bijeenkomst vragen we alle aanwezige partijen om hun bijdragen kort (ca. 10 minuten) toe te lichten.

1. Geef een eerste schets van de landbouw in 2040 gegeven de maatschappelijke opgaven.
2. Wat is ervoor nodig om daar te komen?
3. Wat kunt u hieraan bijdragen?
4. Wat heeft u hiervoor nodig van een andere partij? En van welke partij?
5. Wat voor afspraken zou u terug willen laten komen in het Landbouwakkoord?

De bijeenkomst vindt plaats op maandag 4 december van 10:00 tot 15:00 uur. Per organisatie kunnen twee afgevaardigden deelnemen aan de bijeenkomst. Tijdens de middagpauze wordt een

lunch geserveerd. We voeren de gesprekken in vertrouwelijkheid. Na afloop zal er een gezamenlijk communiqué worden opgesteld. Er wordt geen pers bij het overleg uitgenodigd.

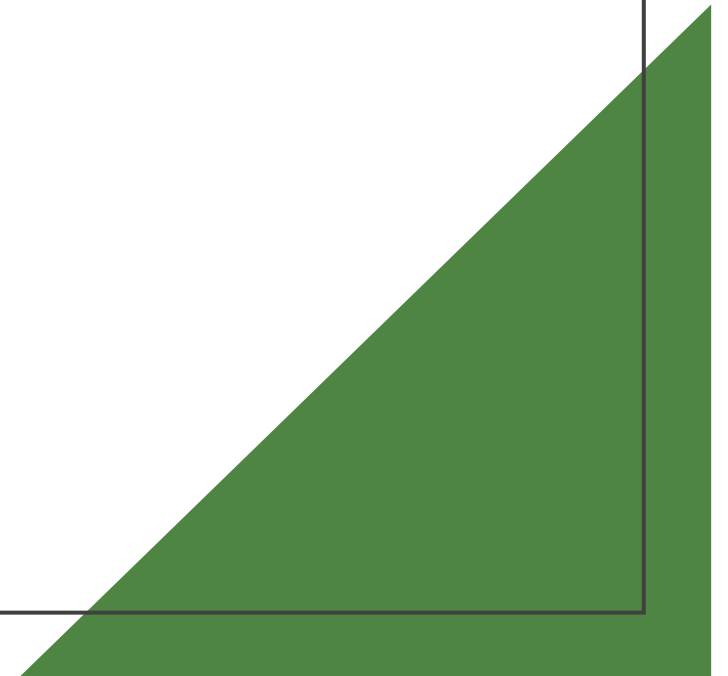
Ik kijk er naar uit u aanstaande maandag te ontmoeten.

Met vriendelijke groet,

Wouter de Jong

Startbijeenkomst Landbouwakkoord

Maandag 5 december 2022

Agenda

Deel 1: Kennismaking

10:00 – 12:00

- Inleiding door Wouter de Jong
- Eerste inventarisatie van de gewenste uitkomst

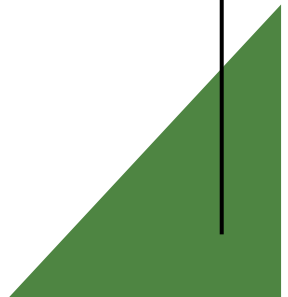
Lunch

12:00 – 13:00

Deel 2: Kennismaking met het proces en vervolgspraken

13:00 – 15:00

- Afspraken over samenwerking
- Structuur, rollen en verantwoordelijkheden

- Doelen
- Procesvoorstel op hoofdlijnen
- Vervolgspraken

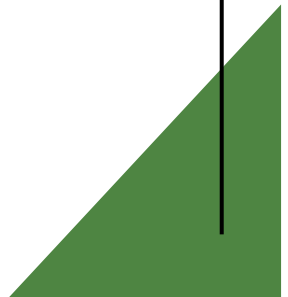

Deel 1: Kennismaking

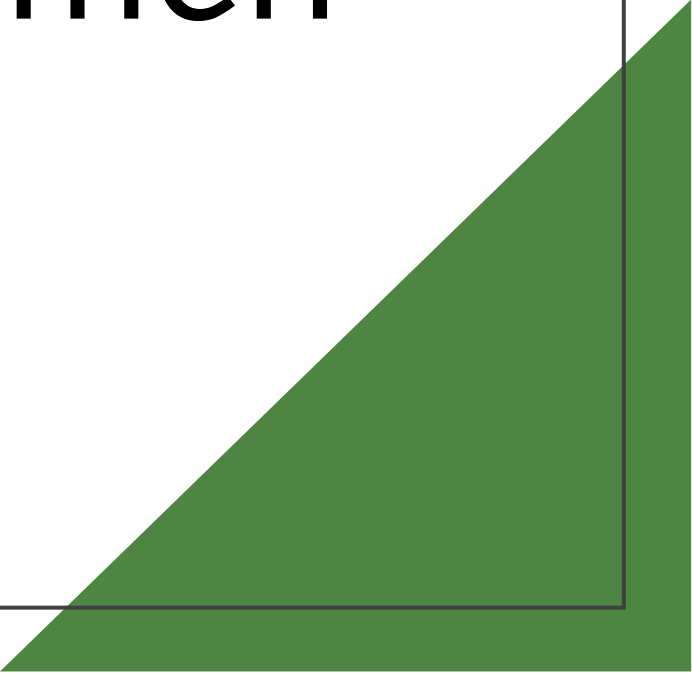
- Inleiding door Wouter de Jong
- Eerste inventarisatie van de gewenste uitkomst

Gewenste uitkomst door deelnemende partijen

1. Geef een eerste schets van de landbouw in 2040 gegeven de maatschappelijke opgaven.
2. Wat is ervoor nodig om daar te komen?
3. Wat kunt u hieraan bijdragen?
4. Wat heeft u hiervoor nodig van een andere partij? En welke partij?
5. Wat voor afspraken zou u terug willen laten komen in het Landbouwakkoord?

Deel 2: Hoe we 't samen gaan doen

- Afspraken over samenwerking
  - Structuur, rollen en verantwoordelijkheden
-
- A solid green right-angled triangle is positioned in the bottom right corner of the slide, pointing towards the top right.

Afspraken over samenwerking

Algemeen: het soort gesprek dat we voeren

- We maken een akkoord met oplossingen, we schuiven problemen niet vooruit of wentelen problemen niet af.
- We sluiten één akkoord waarin alles wordt meegenomen. Niets is akkoord tot alles akkoord is. Sectortafels leveren input voor de hoofdtafel, maar sluiten geen deelakkoorden.
- We maken onderscheid tussen exploratie van standpunten en besluitvorming. Besluitvorming vindt op een later moment plaats.
- Agendavorming van hoofd- en deeltafels loopt via de voorzitter en zijn secretariaat. Agendaverzoeken kunnen bij het secretariaat worden ingediend, de voorzitter is eindverantwoordelijk.
- Stukken worden uiterlijk drie dagen van tevoren gedeeld zodat deelnemers de mogelijkheid hebben om de achterban te raadplegen.
- We werken met duidelijke en realistische deadlines.
- De voorzitter begeleidt het gesprek en geeft het woord.

Vertegenwoordiging en bezetting

- Aan de hoofdtafel nemen per organisatie maximaal twee vertegenwoordigers deel aan het gesprek. Deze hebben een duidelijk mandaat om besluiten te nemen. Er wordt niet onderhandeld met de achterban ná de onderhandeling op de hoofdtafel.
- Er is, indien nodig, een vast gezicht per organisatie als vervanging beschikbaar. Indien de vervanger wordt afgevaardigd wordt de voorzitter hier tijdig over ingelicht. Deeltafels gaan over hun eigen invulling, maar werken in principe ook met vaste gezichten.
- Verzoeken voor tijdelijk/permanent uitnodigen van aanvullende organisaties worden bij de voorzitter ingediend. Hij neemt daarover een besluit.

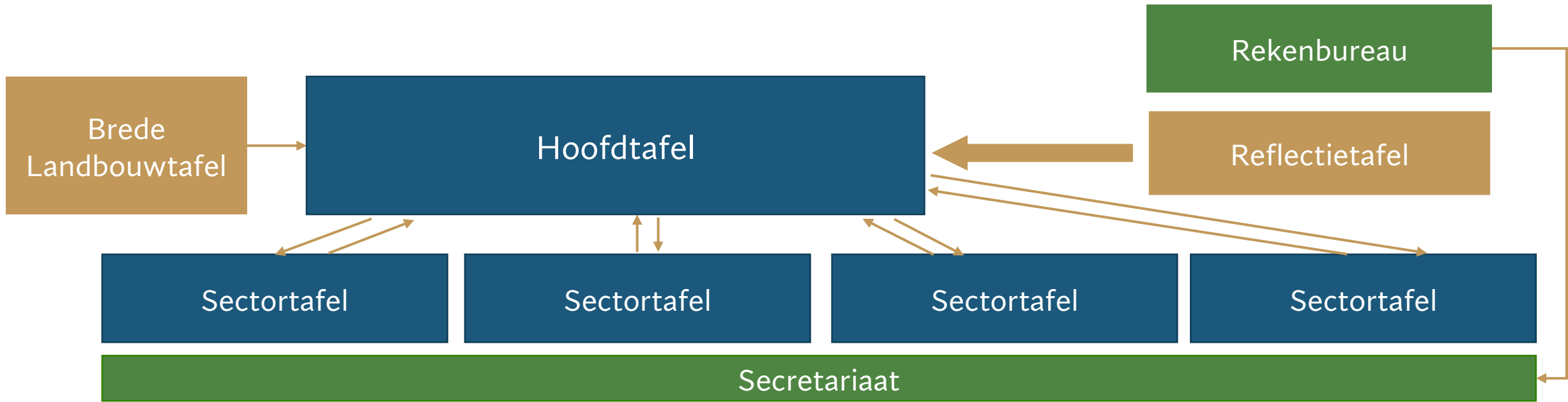

Vertrouwelijkheid en pers

- De gesprekken zelf voeren we in vertrouwelijkheid. Verslaglegging hiervan wordt niet openbaar gemaakt.
- We gaan ervan uit dat alles wat aan documenten wordt gedeeld openbaar wordt gemaakt na het proces.
- Na afloop van elk gesprek wordt er gezamenlijk een communicatiebericht opgesteld dat via de voorzitter naar buiten gebracht wordt. Het gesprek wordt binnenskamers gevoerd en niet via de media.
- Het staat iedereen vrij om buiten de overlegtafels op eigen initiatief en in elke vorm (bilateraal, trilateraal etc.) contact te hebben met andere deelnemers.

Structuur

Hoofdtafel

- Vaststellen Landbouwakkoord
- Werkt volgens afgesproken spelregels
- Bewaakt samenhang tussen deelonderwerpen en geeft opdrachten aan deeltafels
- Betrokken partijen: ministerie LNV, 4 agrarische partijen, 1 namens provincies, 1 namens keten
- Geleid door onafhankelijke voorzitter

Sectortafels

- Uitwerken algemene thema's en ontwikkelpaden
- Uitwerken instrumenten om ontwikkelpaden te realiseren
- In kaart brengen van verdienvermogen van bedrijven in de toekomst
- Breed deelnemersveld
- Geleid door secretariaat

Secretariaat en rekenbureau

- Onafhankelijk
- Procesondersteuning aan gehele proces en voorzitter
- Voor (economische) doorrekeningen en juridische vraagstukken schakelt het secretariaat het rekenbureau in

Reflectietafel en factcheck bureau

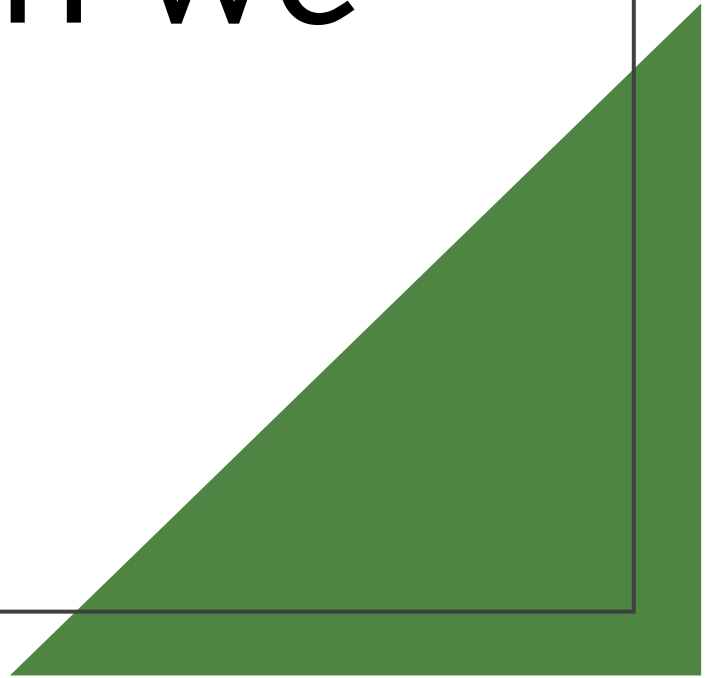
- Inhoudelijke experts die geen deel zijn van het akkoord geven advies
- De hoofdtafel stelt de reflectietafel in
- Alleen de hoofdtafel kan de reflectietafel vragen voorleggen
- Naast de reflectietafel richten we een factcheck bureau in dat op aanvraag doorrekeningen maakt

Brede landbouwtafel

- Wordt op drie momenten betrokken
- Tijdens deze momenten wordt input opgehaald en geven terug wat hiermee wordt gedaan
- Blijvend informeren over proces en betrokkenheid

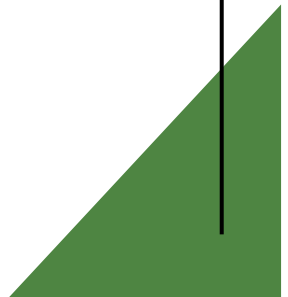
Deel 2: Waar werken we naartoe?

- Doelen
- Procesvoorstel op hoofdlijnen
- Vervolgafspraken

Doelen Landbouwakkoord

- 1. Gemeenschappelijk toekomstbeeld van de landbouw** met een sterke positie van de landbouw als economische sector van (inter)nationaal strategisch belang, producent van duurzaam en gezond voedsel en grondstoffen, mede beheerder van natuur en essentiële drager van een vitaal platteland.
  - Partijen maken afspraken over de ondersteuning van de (wettelijke) kaders die nodig zijn om deze positie te kunnen behouden en doorontwikkelen.
- 2. Oplossingen vanuit de landbouwsector** voor de grote maatschappelijke ecologische opgaven van natuurherstel, water en klimaat.
  - Inzichtelijk maken van de opgaven en de bedrijfseconomische impact hiervan op bedrijven. De landbouw is doorlopend in ontwikkeling en heeft laten zien dat oplossingen mogelijk zijn. Overheid, sector en partijen in en om de keten zullen afspraken moeten maken die bijdragen aan het behalen van de opgaven. Dit zijn overkoepelende afspraken, en afspraken op gebiedsniveau.
- 3.** Een begin maken met het bouwen aan het **vertrouwen** tussen sector en overheid.

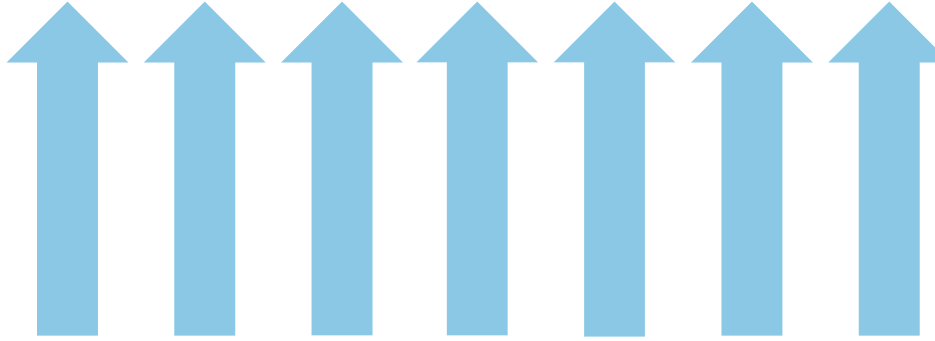

VISIE LANDBOUW 2040

DOELEN /
RANDVOORWAARDEN

VERDIENVERMOGEN

TRANSITIEPADEN

SECTOREN +
KETENS

BOEREN

Thema's:

- ::
- ::
- ::
- ::

- Ruimtelijke afspraken
- Financiële ondersteuning
- Instrumentarium
- Wettelijke kaders

- Nadere invulling normering
- Ketenaafspraken
- ...
- ...

Ondersteuning
en afspraken

Politieke, economische &
maatschappelijke context

Reflectietafel en factcheck bureau

Hoofdtafel: Gedeelde definitie en ontwikkelrichting van de landbouw tot 2040

(inter)nationaal
verdienvermogen

Concurrerende ruimtelijke
opgaven

Herstel van vertrouwen

Maatschappelijke doelen
(biodiversiteit, klimaat, water)

Deeltafel: Algemene thema's

Rechtszekerheid

Juridische houdbaarheid
innovaties

Menselijke ondersteuning

Etc.

Deeltafels: Transitiepaden

A. Basis transitiepad
gericht op de hele sector met
generieke maatregelen en
instrumenten

B. Doorontwikkelen
gericht op de individuele
boer

C. Omschakelen
gericht op de individuele
boer

Deeltafels: Verdienvermogen en transitiekosten

Tuin- en sierteelt

Akkerbouw

Veeteelt

Intensieve veeteelt

Sectortafels: Aandragen ontwikkelrichtingen

Melkveehouderij

Vleesvee

Akkerbouw

Pluimveehouderij

Varkenshouderij

(Glas)tuinbouw en
sierteelt

Overig

Ontwikkelpaden

Basis transitiepad:
*gericht op de gehele
sector*

Doorontwikkelen:
*gericht op de
individuele boer*

Omschakelen:
*gericht op de
individuele boer*

**Bedrijfseconomische impact
en verdienvermogen**

Hoofdtafel: Gedeelde definitie en ontwikkelrichting van de landbouw tot 2040

(inter)nationaal
verdienvermogen

Concurrerende
ruimtelijke opgaven

Herstel van vertrouwen

Maatschappelijke doelen
(biodiversiteit, klimaat,
water)

Reflectietafel: Advies op inhoud

Werkgroepen: Algemene thema's

Rechtszekerheid

Innovaties

Menselijke ondersteuning

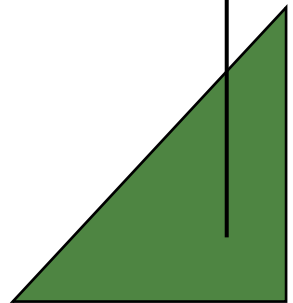
Etc.

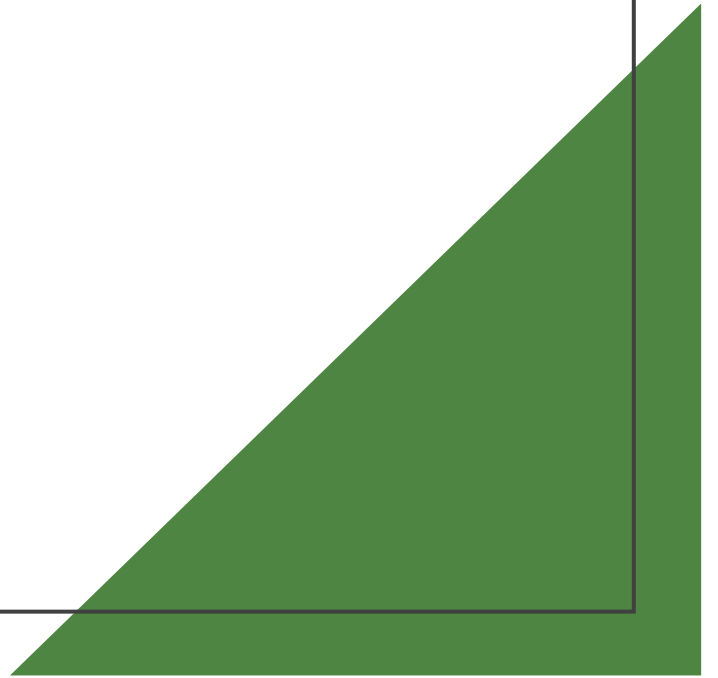

Vervolgafspraken

- Tweede bijeenkomst op dinsdag 13 december van 15:00 tot 18:00
- Brede landbouwberaad 21 december
- Ketenbijeenkomst 21 december

Deel 3: Reserve

Uitgangspunten

We erkennen het strategische belang van een economisch en ecologisch sterke landbouw in Nederland. De voedselvoorziening is cruciaal voor onze Nederlandse en Europese bevolking en onze handel.

Gegeven alle natuur- en klimaatopgaven, werken we aan ecologische en economische perspectieven voor de landbouw. De afspraken in het coalitieakkoord, de aanbeveling in het rapport van de heer Remkes en het kabinetsbeleid zijn leidend.

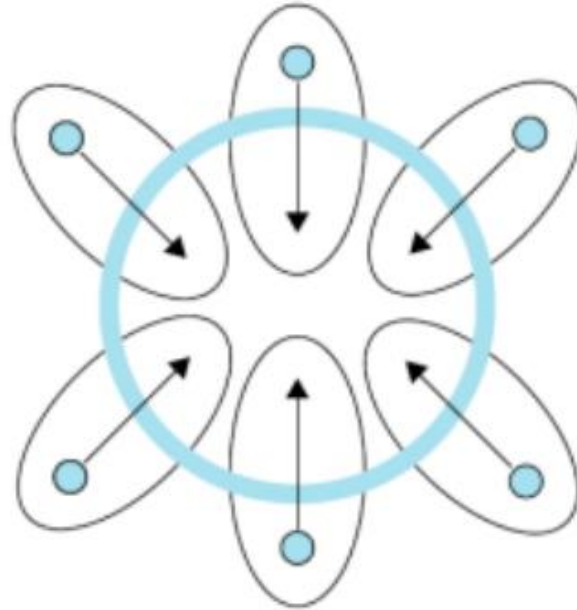
We formuleren wenselijke, realistische richting(en) voor de toekomst van de landbouw, die sturend is aan hoe instrumentarium in te zetten. De overheid én alle andere betrokken partijen zetten hun instrumentarium in om de richting te stimuleren.

Die richting mag niet alleen procesmatig van aard zijn, maar moet ook inhoudelijk zijn. De overheid moet ‘de hele bocht’ in kaart brengen en daar begrijpelijk over communiceren. Tevens moet inzichtelijk worden wat de stapeling van opgaven betekent voor de primaire voedselproducent en het landelijk gebied. Het moet – in laatste instantie - ook duidelijk zijn wat dit betekent op bedrijfsniveau.

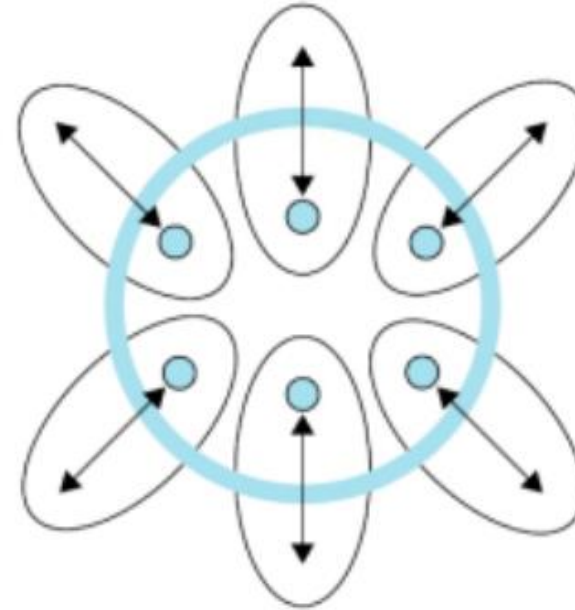
De richting formuleren we samen, zodat de richting scherper wordt en er draagvlak ontstaat. De landbouwtransitie is noodzakelijk vanwege onder meer ecologische en maatschappelijke grenzen. Draagvlak in de betreffende sector is essentieel, maar de transitie zal ook de samenleving als geheel ruimtelijk en economisch raken. De landbouwtransitie heeft immers ook gevolgen voor andere belangen, zoals natuur, water, bodem, economie en samenleving.

Er is ruimte binnen de gestelde kaders.

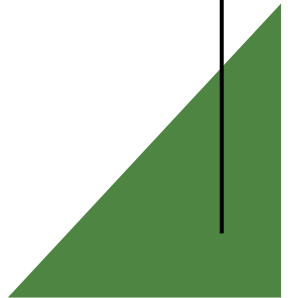
Rollen en verantwoordelijkheden

Partijen aan de **hoofdtafel en deeltafels** vertegenwoordigen hun eigen organisatie

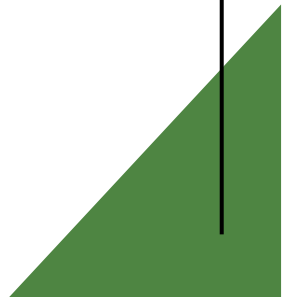

Leden van het **secretariaat** zijn onafhankelijk en hebben een gedeeld eigenaarschap voor de samenwerking

Out of scope

- In het akkoord wordt niet onderhandeld over de doelen en de tijdsfasering. De afspraken in het coalitieakkoord en de aanbeveling in het rapport van de heer Remkes zijn leidend.
- Gebiedsprocessen zijn geen onderdeel van het akkoordproces. Het landbouwakkoord levert structurerende keuzes op voor de gebiedsprocessen.
- Het akkoord is geen juridisch bindende tekst (in tijd onhaalbaar). Partijen gaan wel het commitment op de overeengekomen inzet en streven naar langjarige en geborgde inzet. Waar nodig kan vanuit de overheid ná sluiten van het akkoord juridische borging van keuzes en maatregelen volgen.
- KDW, PAS-melders, interimers, toestemmingsverlening en piekbelasters zijn geen onderwerpen van het akkoord. We benadrukken wel dat samenhang en parallelle voortgang op deze punten cruciaal is. Het is dus zaak om nauwe verbinding met deze processen te houden. Dat geldt ook voor het akkoord dierwaardige veehouderij, dat een eigen proces kent, maar inhoudelijk verbinding nodig heeft.

Opdracht aan de deeltafels

- Deeltafels krijgen de opdracht van de hoofdtafel: a) kom tot afspraken over bepaald onderwerp of b) werk gemaakte afspraken uit. De afspraken en tekstvoorstellen zijn input voor de hoofdtafel.
- Deeltafels kunnen uit meer aantal partijen bestaan dan de hoofdtafel:
  - Agrarische partijen. Naast de hoofdtafelpartijen ook vertegenwoordigers van subsectoren
  - Overheden: ministerie en provincies
  - Natuurorganisaties:
  - Ketenorganisaties: toeleveranciers, afnemers, financiers. Vertegenwoordigende organisaties van de ze groepen.
  - Andere relevante organisaties.
- Deeltafels worden gevormd op:
  - Algemene thema's: per thema of een tafel voor alle thema's
  - Uitwerking transitiepaden: basistransitiepad, doorontwikkelen en omschakelen
  - Per subsector op uitwerking transitiepaden t.b.v. verdienvermogen en transitiekosten
- Deeltafels bepalen hun eigen werkwijze maar krijgen een deadline mee vanuit de hoofdtafel, die toeziet op de procesvoortgang.

Welke deeltafels worden gevormd?	Wat doet de deeltafel	Start in ronde
Deeltafel(s) algemene thema's	Mogelijk één of meerdere thema's die de algemene thema's uitwerkt	Twee
Deeltafel transitiepaden	Uitwerking van de drie transitiepaden, wat houden die precies in?	Twee
Deeltafel generieke maatregelen	Uitwerking basistransitiepad naar concrete generieke maatregelen	Drie
Deeltafel subsectoren	Sectorspecifieke verdieping op verdienvermogen en transitiekosten	drie

